

ก้าวไปในบุญ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)

คำนำ

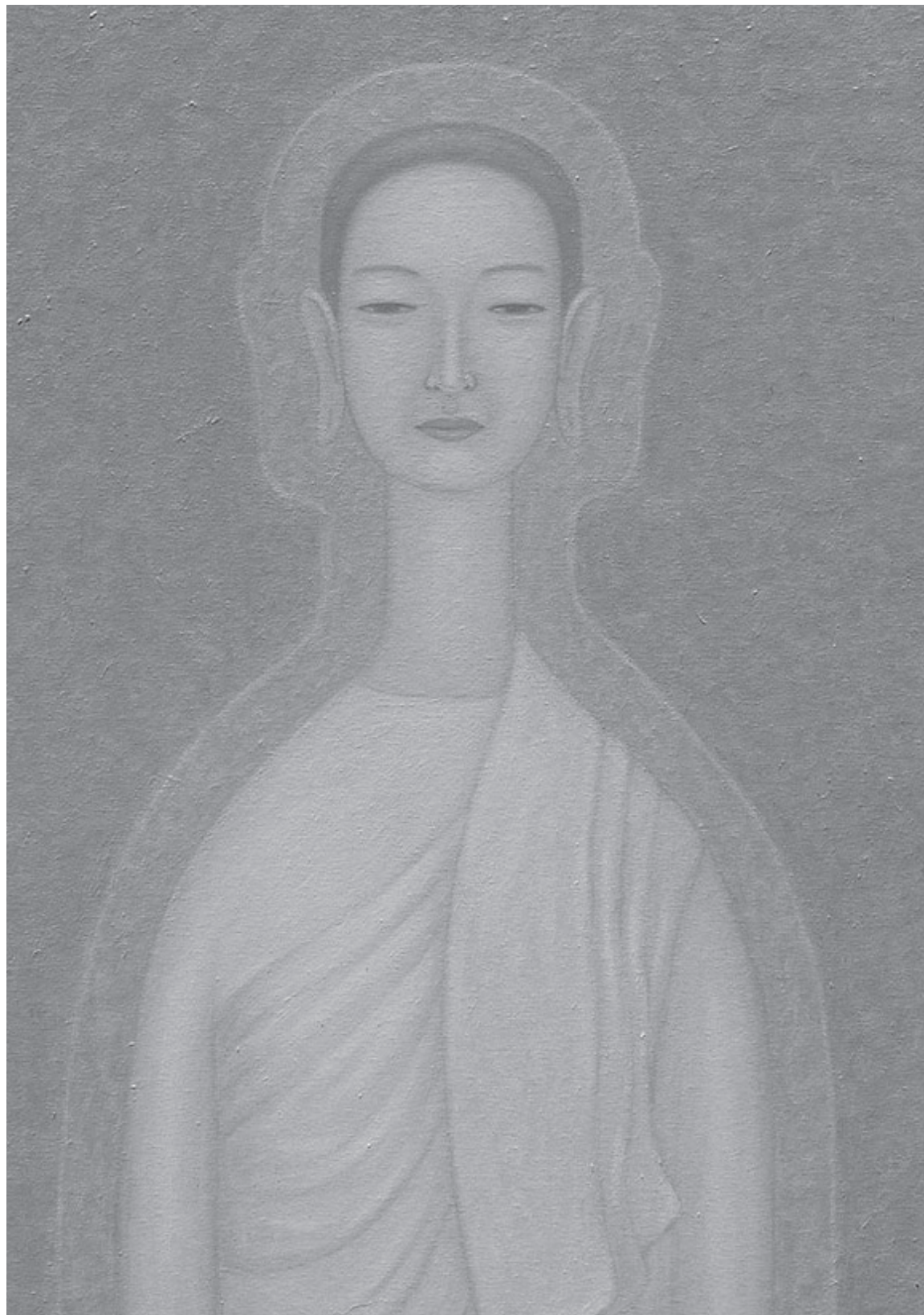
เมื่อเราทำงานหาทรัพย์มาได้ เกิดความศรัทธานำทรัพย์สินที่หามาได้ส่วนหนึ่งไปทำบุญ เราจะมีความเชื่อและทำทุกอย่างไว้ต่อการทำบุญ เรามีวิธีทำบุญกี่วิธี จำเป็นหรือไม่ที่การทำบุญทุกครั้งต้องใช้เงิน แต่ละคนมีจุดมุ่งหมายและความเข้าใจในการทำบุญต่างกัน บ้างเพื่อความสบายใจ บ้างเพื่อลดความตระหนี่ บ้างเพื่อสืบต่อพระศาสนา

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ แบ่งเป็น ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น เพื่อความเข้าใจในการทำบุญที่ถูกต้อง เราต้องหมั่นทำความเข้าใจ ศึกษาและมีท่าทีที่ถูกต้องในบุญ เพิ่มพูนปัญญา เพื่อเป็นการก้าวไปในบุญอย่างแท้จริง

ทางคณะผู้จัดพิมพ์ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ เป็นอย่างสูง ที่ให้ความอนุเคราะห์อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ออกเผยแพร่ ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ และพระการุณย์ กุศลนันท ที่ช่วยเป็นธุระอำนวยความสะดวกให้ พระอาจารย์ชาร์ล นิโรโธ ที่ช่วยตรวจต้นฉบับภาษาอังกฤษ พระอธิปที่ให้คำแนะนำ ขอขอบพระคุณอาจารย์สมพร วาร์นาโตในการแปลเป็นภาษาอังกฤษ และขอขอบคุณ คุณเอลิซ คิม ที่มอบภาพวาดให้นำมาเป็นภาพหน้าปก

แล้วการทำทาน จะกลายเป็นการทำบุญที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และนำใจให้เป็นสุข

หนังสือนี้ไม่มีค่าลิขสิทธิ์ แต่เพื่อให้เนื้อหาสาระของหนังสือถูกต้องแม่นยำ ท่านผู้ใดศรัทธาประสงค์จะพิมพ์เผยแพร่ ขอให้ติดต่อขอรับต้นแบบหนังสือ ฟรี จากวัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระเจิก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐ แล้วนำไปจัดพิมพ์เองตามแต่เห็นควร

อนุโมทนา

คณะศรัทธาญาติโยมได้ดำริที่จะให้คนมีความรู้ ความเข้าใจในการทำบุญมากขึ้น และแจ้งฉันทเจตนาขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือ *ก้าวไปในบุญ* ของพระเดชพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำไปแจกมอบเป็นธรรมทานแก่ญาติมิตร และผู้สนใจทั่วไป ในโอกาสถวายพระประธานแก่นักสงฆ์หอยมบุญ (ออมบุญ) อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

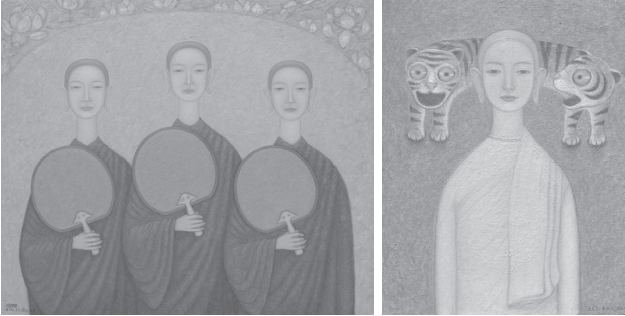
การพิมพ์หนังสือแจกเป็นธรรมทานนั้น นับว่าเป็นการให้อย่างสูงสุด ที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ ชะนทานทั้งปวง เป็นการแสดงน้ำใจปรารถนาดีอย่างแท้จริงแก่ประชาชน ด้วยการมอบให้ซึ่งแสงสว่างแห่งปัญญาและทรัพย์อันล้ำค่า คือธรรม ที่จะเป็นหลักนำประเทศชาติให้พัฒนาไปในวิถีทางที่ถูกต้อง และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้และยั่งยืนแก่ชีวิตและสังคม

ขออนุโมทนาธรรมทานบุญกิริยาของคณะศรัทธาญาติโยม ในวาระนี้ ขอกุศลจริยาที่ได้บำเพ็ญ จงเป็นปัจจัยอำนวยจตุรพิธพร แก่ท่านผู้ประกอบจากธรรม และนำมาซึ่งความเกษมศานต์สถาพร แห่งสังคมประเทศไทยยั่งยืนนานสืบไป

วัดญาณเวศกวัน

๙ กรกฎาคม ๒๕๕๒

สารบัญ

ไหว้พระประธาน	8
ก้าวไปในบุญ	
แก้ความเข้าใจ ความหมายของบุญ ที่แคบและเพี้ยนไป	12
ให้ทานอย่างไร จึงจะได้ทำบุญอย่างสมบูรณ์	16
ไปทำบุญอย่างเดียว แต่ได้กลับมาสามอย่าง	20
ถ้าจะทำบุญ ก็ควรทำให้ครบทุกความหมาย	24
หนทางที่จะทำบุญ มีอยู่มากมาย	28
ทำบุญ ต้องให้สมบูรณ์ขึ้นไปถึงปัญญา	32
บุญที่แท้แผ่ความสุขออกไป ให้ความมั่งคั่งทั้งแก่ ชีวิตของเราและทั่วสังคม	36
โยมทำบุญแล้ว พระก็อนุโมทนา แต่ถ้าโยมทำบุญ เพราะพระชวน อาจจะเสียด้อเนสนา	42
ทำบุญ ทำที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าจะทำอะไร ถ้าทำเป็น ก็ได้บุญ	46
ศึกษาบุญไป ให้บุญคู่กับปัญญามาบรรจบกัน ก็จะมีผลสมบูรณ์ กลายเป็นบุญอย่างสูงสุด	52

Contents

Paying Homage to the Principal Buddha Image	9
Progressing In Merit	
Correcting the misunderstanding: the narrow and distorted meaning of <i>puñña</i>	13
How to give to achieve maximum merit	17
The one act of <i>dāna</i> gives you three levels of <i>puññakarāṇa</i>	21
If you intend to make merit go for all levels and meanings of it	25
There are numerous ways of making merit	29
Merit is perfected by attaining wisdom	33
True <i>puñña</i> generates and expands happiness. It makes one's life and society prosper	37
You make merit; monks <i>anumodanā</i>. But if you make merit because the monks persuade you to, those monks risk <i>anesanā</i> (improper livelihood).	43
You can make merit (<i>puññakarāṇa</i>) anywhere if you do it right.	47
Learn about <i>puñña</i> and <i>paññā</i>, bring the two together, and this leads to the highest merit.	53

ไหว้พระประธาน*

ญาติโยมจัดงานทำบุญบำเพ็ญกุศลกันวันนี้ โดยปรารภเรื่องอามภพ แต่ก็ได้ขอให้ขยายความหมายเป็นงานบุญสำหรับอุโบสถและวัดนี้ทั้งหมด ในโอกาสที่วัดญาณเวศกวัน ตั้งมาถึงปีที่ครบ ๕ นับแต่ที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ และบัดนี้ได้มีเสนาสนะสำคัญเกิดขึ้น ซึ่งเพิ่งสร้างเสร็จ คือ อุโบสถหลังที่โยมจัดพิธีทำบุญนี้ อันเป็นผลงานร่วมกันของญาติโยม พร้อมทั้งพระประธาน ที่เพิ่งหล่อเสร็จเรียบร้อย แล้วนำมาประดิษฐานในวันที่ ๗ มกราคม และปิดทองเสร็จเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ที่ผ่านมานี้

พระประธานนี้ก็สร้างเกือบไม่ทัน เพราะที่วัดนี้ออกจะจู้จี้มาก ไปดูและแก้ไขเท่าไรก็ไม่พอใจสักที ช่างปั้นใหม่ให้จนในที่สุดดูเหมือนปั้นรวมทั้งหมด ๕ องค์ จึงได้องค์นี้ ซึ่งได้ทราบว่าโยมพอใจทั่วกัน แต่ก่อนนั้นก็ยังมีข้อแย้งกันอยู่อีกชนิดหนึ่ง คือตอนที่หล่อเสร็จแล้วนำมาประดิษฐาน ยังไม่ได้ปิดทอง ก็ทาสีขาวมา โยมก็ชอบมากกว่างามดีเหลือเกิน แต่พอปิดทองไปได้บ้าง โยมก็เริ่มผิดหวังอีก บอกว่าตอนเป็นหลวงพ่อกว่างามกว่ามาก เป็นปัญหาเนื่องจากแสงสะท้อนเป็นเงาแวววาว

อย่างไรก็ดี ตอนนี้อย่าไปบ่นบอกว่าจะทดลองนำสไปดไลท์สามดวงหรือห้าดวงมาฉายส่องลงดูว่า จะช่วยให้แก้ไขปัญหาเรื่องเงาสะท้อนออกไปได้แค่ไหน

* สัมโมทนียกถา ในโอกาสที่ญาติโยมจัดงานทำบุญ ในมงคลพรรษ ที่วัดญาณเวศกวัน ตั้งมาจะครบ ๕ ปี มีอุโบสถพร้อมพระประธาน และพระพรหมคุณาภรณ์มีอายุครบ ๕ รอบ ณ วันอาทิตย์ ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๒ ที่วัดญาณเวศกวัน พุทธมณฑล จ.นครปฐม

Paying Homage to the Principal Buddha Image*

Several Buddhist friends and followers agreed to hold a special performance of *puñña* (merit-making) today for me as well as to celebrate the Uposatha and the temple of Wat Nyanavesakavan on the 5th Anniversary of its being granted the status of a Buddhist Temple by the Ministry of Education on May 19, 1993. The Uposatha itself was added to it and was just completed because of the dedication of all of you. And so was the Buddha Image, which was cast and installed here on January 7 and was overlaid with gold leaf on January 12 of this year.

We were barely able to finish the Buddha Image in time for this celebration. The sculptors had to redo it as many as five times. So we had five versions before everybody was satisfied. At first some of us felt it looked good being plain white without being gilded, but later on we decided to gild it despite the disappointment of those who felt it was too shiny.

However the architect suggested that we have 3-5 spotlights shine on it to improve the matter of shininess to some degree. We also thought about redoing the base of the image, which is now erected only temporarily, and embedding the spotlights in the base in order

* On the occasion of the Fifth Anniversary of the construction of Nyanavesakavan Temple and the completion of the Uposatha and the Buddha Image as well as the Dhamma Text on Sunday, January 17, 1999 at Buddhamonthon, Nakhon Pathom Province.

เพียงใด และจะต้องสร้างฐานเสริมถาวรอีก เพราะแทนชุกชีข้างล่างใหญ่ ตอน
นี้ทำฐานชั่วคราวซ้อนไว้ จะต้องทำใหม่ ถ้าแก้ปัญหาโดยจัดสปอตไลท์ส่องได้ที่
ดีแล้ว และออกแบบฐานใหม่โดยฝังสปอตไลท์เข้าไปในฐานนั้น ก็ยังเป็นความ
หวังว่าจะแก้ปัญหาเรื่องเงาสะท้อนนี้ได้ และทำให้ดูเหมาะสมยิ่งขึ้น

พระประธานนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่เครื่องสื่อพุทธคุณ คือ พระปัญญาคุณ
พระวิสุทธิคุณ และที่เรายำกัณมากก็คือ พระมหากรุณาคุณ

เวลาที่พระประธาน ได้กราบไหว้วันมัสการ ก็ทำให้จิตใจของเราเบิกบาน
ผ่องใส มีความสุข เราอาจมีจิตใจว่าวุ่นเดือดร้อนขุ่นมัวมาจากบ้าน หรือจากที่
อื่นๆ ภายนอก พอเข้ามาที่วัดแล้ว เห็นพระประธาน จิตใจของเราสบาย นั่นก็
คือพุทธคุณเกิดผลแก่จิตใจของเรา คือเมตตาเกิดมีผล ทำให้จิตใจของเราสบาย
มีความสุข มีปิติ คือความอิ่มใจ และมีความสุข

พูดโดยทั่วไป พระพุทธรูปนั้นเราสร้างให้มีลักษณะสงบ ยิ้มด้วยเมตตา และ
มีลักษณะหลุดพ้น เป็นอิสระ ไม่ยึดติดในโลก คือ ท่านพ้นอยู่นือโลก แต่เป็นที่
พึ่งแก่เรา ถ้าพระพุทธรูปสื่อพุทธคุณอย่างนี้ได้ ก็จะเกิดผลต่อจิตใจของผู้นมัสการ
ทำให้เกิดบุญกุศล อย่างน้อยก็เกิดปสาทะ ซึ่งเป็นบุญข้อแรกที่จะมีขึ้นในจิตใจของ
พุทธศาสนิกชน ในเวลาสัมผัสกับพระศาสนา เริ่มแต่ได้พบเห็นพระสงฆ์ ตามหลัก
ที่ว่า สมณานนฺจ ทสสนิ การเห็นสมณะเป็นอุตมมงคล เมื่อเห็นสมณะ ก็ทำให้
จิตใจผ่องใส นี่เป็นจุดหนึ่งที่บุญกุศลเริ่มตั้งต้นได้ เพราะถ้าจิตใจไม่ผ่องใส คือขุ่น
มัวเศร้าหมอง บุญก็เกิดยาก และตัวความผ่องใสของจิตใจก็เป็นบุญอยู่ในตัวแล้ว

that everything look very fine.

The significance of the Buddha Image lies in its being a reflection of the Buddha's *Buddhaguna* (quality), which are his wisdom and purity. We particularly place emphasis on his immeasurable compassion.

Having come to pay respect to the image, we feel happy and peaceful. All the worldly worries we have had seem to disappear as soon as we look at the image. This is the effect of the Buddha's *mettā*, which has always resulted in a calm mind and glad heart.

The image's facial expression is designed to convey peacefulness and contentment as well as detachment from all worldly desires and possessions. It contains transcendental elements that we can depend on to uplift our spirits. The devotees can feel the outcome of *puñña* and *kusala* and their confidence becomes clarity. The same thing happens when they see a recluse according to the principle of *samanānañca thassanang*: catching sight of the recluse results in a happy and clean heart. This is the first step of *puñña*. Engaging one's heart in sadness prevents one from gaining *puñña*, whereas a pure heart itself generates *puñña*.

ก้าวไปในบุญ

แก้ความเข้าใจ ความหมายของบุญ ที่แคบและเพี้ยนไป

บุญกุศลนี้ มีทางทำให้เกิดขึ้นได้มากมาย แต่ข้อสำคัญอยู่ที่จิตใจของโยมเอง แต่เมื่อเราต้องการให้จิตใจผ่องใส อะไรจะมาช่วยทำให้ผ่องใสได้ ตอนนี้อาตมัยพระประธาน แต่พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า มีวิธีปฏิบัติหลายอย่างที่จะทำให้เกิดบุญกุศล วันนี้จึงขอพูดเรื่องบุญนิดๆ หน่อยๆ เพราะคำว่าบุญเป็นคำสำคัญในพระพุทธศาสนา และเวลานี้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “บุญ” ก็แคบมาก หรือบางทีก็ถึงกับเพี้ยนไป

แง่ที่ ๑ ยกตัวอย่าง ที่ว่าบุญมีความหมายแคบลงหรือเพี้ยนไปนี้ เช่น เมื่อเราพูดว่าไปทำบุญทำทาน โยมก็นึกว่าทำบุญ คือถวายข้าวของแก่พระสงฆ์ บุญก็เลยมักจะจำกัดอยู่แค่นั้น คือการให้ แล้วก็ต้องถวายแก่พระเท่านั้นจึงเรียกว่าบุญ ถ้าไปให้แก่ชาวบ้าน เช่น ให้แก่คนยากจน คนตกทุกข์ได้ยาก เราเรียกว่าให้ทาน ภาษาไทยตอนหลังนี้จึงเหมือนกับแยกกันระหว่างทำบุญกับให้ทาน ทำบุญคือถวายแก่พระ ให้ทาน คือให้แก่ญาติมิตรชาวบ้าน โดยเฉพาะคนตกทุกข์ได้ยาก

เมื่อเพี้ยนไปอย่างนี้นานๆ คงต้องมาทบทวนกันดู เพราะความหมายที่เพี้ยนไปนี้กลายเป็นความหมายในภาษาไทยที่บางทียอมรับกันไปจนคิดว่าถูกต้องด้วยซ้ำ แต่พอตรวจสอบด้วยหลักพระศาสนาแล้วก็ไม่จริง เพราะว่าทานนั้นเป็นคำกลางๆ

การถวายของแก่พระ ที่เราเรียกว่าทำบุญนั้น เมื่อว่าเป็นภาษาบาลี จะเห็นชัดว่าท่านเรียกว่าทานทั้งนั้น แม้แต่ทำบุญอย่างใหญ่ที่มีการถวายของแก่พระ

Progressing In Merit

Correcting the misunderstanding: the narrow and distorted meaning of *puñña*

Puñña kusala or “merit” can be generated in many ways. It mainly depends on one’s heart. What can cause our hearts to be pure and happy? Here and now we rely on the Buddha Image for inspiration. But the Buddha’s Teaching indicates that there are many ways for one to obtain *puñña*. So I would like to discuss this because nowadays “*puñña*” has been given such a narrow meaning and has even been distorted.

First, when we talk about making merit (making *puñña* and *dāna*, or *puññakaraṇa* and *dānakaraṇa*) many of us think about giving some offerings to the monks. This kind of thinking limits the meaning of *puñña* merely to an act of giving, and at its extreme, giving only to monks, excluding giving to the poor and the afflicted. This causes us to separate “*puññakaraṇa*” (Thai: *tham boon*) and “*dānakaraṇa*” (Thai: *tham than*). The former refers to giving to monks, the latter to giving to lay people or the poor.

Because of such distortion we need to review its meaning. After checking and rechecking, it seems that according to the Buddha the

มากๆ เช่น ถวายแก่สงฆ์ ก็เรียกว่าสังฆทาน ทำบุญทอดกฐิน ก็เรียกว่ากฐินทาน ทำบุญทอดผ้าป่า ก็เป็นบังสุกุลจีวรทาน ไม่ว่าจะถวายอะไรก็เป็นทานทั้งนั้น ถวายสิ่งก่อสร้างในวัด จนถวายทั้งวัด ก็เรียกเสนาสนทาน หรือวิหารทาน ทานทั้งนั้น

ในแง่นี้ จะต้องจำไว้ว่า ทานนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการทำบุญ เมื่อเราพูดว่าทำบุญ คือ ถวายของพระ บุญก็เลยแคบลงมาเหลือแค่ทานอย่างเดียว ลืมนึกไปว่ายังมีวิธีทำบุญอื่นๆ อีกหลายอย่าง นี่ก็เป็นแง่หนึ่งละ

แง่ที่ ๒ ก็คือความแคบในแง่ที่เมื่อคิดว่า ถ้าให้แก่คนตกทุกข์ได้ยากหรือแก่ชาวบ้านก็เป็นทานแล้ว ถ้าเข้าใจเลยไปว่า ไม่เป็นบุญ ก็จะยุ่งกันใหญ่ ที่จริง ไม่ว่าจะให้แก่ใครก็เป็นบุญทั้งนั้น จะต่างกันก็เพียงว่าบุญมากบุญน้อยเท่านั้นเอง

การวัดว่าบุญมากบุญน้อย เช่นในเรื่องทานนี้ ท่านมีเกณฑ์หรือมีหลักสำหรับวัดอยู่แล้วว่า

๑. ตัวผู้ให้ คือทนายทนายิกา มีเจตนาอย่างไร
๒. ผู้รับ คือปฏิคาหก มีคุณความดีแค่ไหน
๓. วัตถุหรือของที่ให้ คือไทยธรรม^๑ บริสุทธิ์ สมควร เป็นประโยชน์เพียงใด

ถ้าปฏิคาหก คือผู้รับ เป็นผู้มีศีล มีคุณธรรมความดี ก็เป็นบุญมากขึ้น ถ้าปฏิคาหกเป็นคนไม่มีศีล เช่นเป็นโจรผู้ร้าย เราก็ได้บุญน้อย เพราะดีไม่ตีให้ไปแล้ว เขากลับอาศัยผลจากของที่เราให้ เช่น ได้อาหารไปกินแล้วร่างกายแข็งแรง ก็ยิ่งไปทำการร้ายได้มากขึ้น กลับเกิดโทษ

๑ ไทยธรรม มาจากภาษาบาลีว่า เทยธมม แปลว่า สิ่งที่จะพึงให้ หรือของที่ควรให้

word “*dāna*” is used as a neutral term.

The offering made to a monk, or *puññakaraṇa* in Pali, is always referred to as “*dānakaraṇa*”. Even a greater kind of merit making to the monks is referred to as “*sangha dāna*” and the annual offering of robes or *tham bun thot kathin* is called “*kathina dāna*”. This includes *thot pha pa** or *paṃsukūla civara dāna*. Any kind of offering is considered *dāna*, such as building a structure for a temple: *senāsana dāna* or *vihāra dāna*.

Therefore, we need to keep in mind that *dāna* is only a part of merit making. We should not limit it to just an offering given to monks. There are many ways of making *puñña* besides this.

Secondly, we assume that giving something to the poor or to other people is an act of *dāna*, but if we think that this is not considered merit (*puñña*) making, we are missing the point. Giving of any kind to anyone is considered making merit (*puññakaraṇa*). The difference lies in the degree of *puñña*.

The criteria for measuring the degree of *puñña* are as follows:

1. The intention of the giver.
2. The quality of the receiver.

* This the giving of Forest Robes: robes left for the monks to take as discarded cloth. The *kathina* ceremony can be performed only once a year after the Rainy Season Retreat, but the *pha pa* ceremony can be performed all year round.

วัตถุสิ่งของที่ถวาย ถ้ำบริสุทธิ ได้มาโดยสุจริต เป็นของที่ เป็นประโยชน์ มีคุณค่าแก่ผู้ที่รับไป สมควรหรือเหมาะสมแก่ผู้รับนั้น เช่น ถวายจีวรแก่พระสงฆ์ แต่ให้เสื้อแก่คฤหัสถ์ เป็นต้น ก็เป็นบุญมาก

ส่วนตัวผู้ให้ก็ต้องมีเจตนาที่เป็นบุญเป็นกุศล ตั้งใจดี ยิ่งถ้าเจตนา นั้นประกอบด้วยปัญญา ก็มีคุณสมบัติประกอบมากขึ้น ก็ยิ่งได้บุญมาก

เป็นอันว่า การให้เป็นทานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะถวายแก่พระหรือจะให้แก่คฤหัสถ์ ชาวบ้าน จึงต้องมาทบทวนความหมายกันใหม่ ว่า

๑. ได้บุญ ไม่ใช่เฉพาะถวายแก่พระ
๒. บุญ ไม่ใช่แค่ทาน

ให้ทานอย่างไร จึงจะได้ทำบุญอย่างสมบูรณ์

ที่นี้ก็มาดูว่าบุญนั้นแค่ไหน การทำบุญ ทานเรียกว่า บุญกิริยา หรือเรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ คือเรื่องของการทำบุญ ญาติโยมที่คุ้นวัดจะนึกออกว่า บุญกิริยาวัตถุมี ๓ อย่าง คือ

3. The purity, suitability and usefulness of the object given.

If the receiver is virtuous, the degree of *puñña* will increase accordingly. If the receiver is not so virtuous, such as being a thief or an outlaw, the degree of *puñña* will be small. This is because the bad person becomes stronger or healthier because of the things we have given, which would enable him to do more harm to other beings.

As for the things given, if they are pure and honestly obtained, as well as being useful to the receiver, for example some robes for monks, clothing for a lay person, etc., such appropriate giving will raise the degree of merit.

The more good intention the giver has, the higher *puñña* will be, especially if the giving is done wisely.

Thus, we need to reconsider the meaning of *dāna* as a means of making merit.

1. Merit can be gained from any kind of giving and not limited only to giving to religious persons.

2. *Puñña* has a scope wider than just *dāna*.

How to give to achieve maximum merit

To what degree should *dāna* be? There are three kinds of giving.

1. *Dāna* means giving or sharing material wealth to or with others.

๑. **ทาน** การให้ เพื่อแผ้ว แบ่งปัน

๒. **ศีล** การประพฤติสุจริต มีความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เบียดเบียนกัน

๓. **ภาวนา** ฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ เจริญปัญญา

ทานก็เป็นบุญอย่างหนึ่ง ศีลก็เป็นบุญอย่างหนึ่ง ภาวนาก็เป็นบุญอย่างหนึ่ง และสูงขึ้นไปตามลำดับด้วย ศีลเป็นบุญที่สูงกว่าทาน ภาวนาเป็นบุญที่สูงกว่าศีล แต่เราสามารถทำไปพร้อมกันทั้ง ๓ อย่าง

เหตุใดจึงเรียกรถายของแก่พระที่วัดว่าเป็นการทำบุญ แต่ให้แก่ชาวบ้านเรียกว่าเป็นทานเฉยๆ เรื่องนี้อาจจะเกิดจากการที่ว่า เวลาเราไปถวายพระที่วัด เราไม่ใช่ถวายทานอย่างเดียวเท่านั้นคือ ในเวลาที่เราไปถวายสิ่งของเครื่องไทยธรรม หรือทำอะไรที่วัดนั้น นอกจากทานเป็นอย่างที่ ๑ แล้ว

๒. ศีลเราก็ได้รักษาไปด้วย คือเราต้องสำรวมกายวาจาอยู่ในระเบียบแบบแผนวัฒนธรรมประเพณี เรื่องมารยาทอากัปกิริยา และการสำรวมวาจาต่างๆ นี่เป็นศีลทั้งสิ้น และเวลานั้นเรางดเว้นความไม่สุจริตทางกายวาจา ความไม่เรียบร้อย การเบียดเบียนทุกอย่างทางกายวาจา เราละเว้นหมด เราอยู่ในกายวาจาที่ดีงาม ที่ประณีต ที่สำรวม ที่ควบคุม นี่คือเป็นศีล

๓. ในด้านจิตใจ จะด้วยบรรยากาศของการทำบุญก็ตาม หรือด้วยจิตใจที่เรามีความเลื่อมใสตั้งใจไปด้วยศรัทธาก็ตาม จิตใจของเราก็ดีงามด้วย เช่น มีความสงบ มีความสดชื่น เบิกบานมองใส มีความอิมใจ ตอนนี่เราก็ได้ภาวนาไปด้วย ยิ่งถ้าพระได้อธิบายให้เข้าใจในเรื่องการทำทานนั้นว่าทำเพื่ออะไร มีประโยชน์อย่างไร สัมพันธ์กับบุญหรือการปฏิบัติธรรมอื่นๆ อย่างไร ฯลฯ เรามองเห็นคุณค่าประโยชน์นั้น และมีความรู้ ความเข้าใจธรรม เข้าใจเหตุผลต่างๆ มากขึ้น เราก็ได้ปัญญาด้วย

2. *Sīla* means a good intention as well as good relationships that do not cause harm to oneself and others.

3. *Bhāvanā* means cultivating one's mental and wisdom faculty.

Each of the above is *puñña* of a different degree. *Sīla* is considered higher than *dāna*, while *bhāvanā* is higher than *sīla*. One can do all three at the same time.

The reason the act of giving offerings to the monks at the temple is considered *puññakaraṇa*, whereas giving to a lay person is considered *dāna*, is because when we make an offering to the monks at the temple we do not engage in just *dāna*. We have to also observe *sīla* (the Precepts) as well. We have to be careful to compose the physical and verbal expression to conform to the customs and social rules. This manner is related to the Precepts too. At that moment one consciously abstains from any unwholesome or unsuitable verbal, as well as physical, expression. We then control every movement and thought we are aware of. Such an act is considered an observance of the Precepts.

Mentally, merit making is inspired by faith as well as a good heart, resulting in peace, joy, love and contentment. At the same time, one often meditates on the meaning of *dāna*. Sometimes the monks also clarify the purposes and benefits of *dāna* and how it relates to *puñña* and other kinds of Dhamma practices. This leads one to un-

ด้วยเหตุที่ว่ามานี้ ก็จึงกลายเป็นว่า เมื่อเราไปที่วัดนั้น แม้จะไปถวายทานอย่างเดียว แต่เราได้หมดทุกอย่าง ทานเราก็ทำ ศีลเราก็พลอยรักษา ภาวนาเราก็ได้ ทั้งภาวนาด้านจิตใจ และภาวนาด้านปัญญา

เพราะฉะนั้น เมื่อเราไปที่วัด ถ้าเราปฏิบัติถูกต้อง เราจึงไม่ได้ถวายทานอย่างเดียว แต่เราได้มาครบ ตอนแรกเราตั้งใจไปถวายทานอย่างเดียว แต่เมื่อไปแล้วเราได้มาครบทั้งสาม ทีนี้เราจะบอกว่า เราไปถวายทานมา เราก็พูดไม่ครบก็เลยพูดว่าเราไปทำบุญ เพราะว่าเราได้ทั้งสามอย่าง ที่ว่ามานี้ก็เป็นเหตุให้การถวายทานอย่างเดียวกลายเป็นมีความหมายเป็นทำบุญ(ครบทั้งสามอย่าง)

เมื่อโยมเข้าใจอย่างนี้แล้ว ต่อไป เวลาไปถวายทานที่วัด ก็ต้องทำให้ได้บุญครบทั้ง ๓ อย่าง คือไม่ใช่ถวายทานอย่างเดียว แต่ต้องให้ได้ทั้งศีลทั้งภาวนาด้วย อย่างนี้จึงจะเรียกว่า “**ทำบุญ**” ที่แท้จริง

ไปทำบุญอย่างเดียว แต่ได้กลับมาสามอย่าง

คราวนี้เราก็มามาตรวจสอบตัวเองว่า ทานของเราได้ผลสมบูรณ์ไหม เริ่มตั้งแต่ด้านจิตใจว่าเจตนาของเราดีไหม

เจตนา นั้นท่านยังแยกออกไปอีกเป็น ๓ คือ

๑. **บุพเจตนา** เจตนา ก่อนให้ คือตั้งแต่ตอนแรก เริ่มต้นก็ตั้งใจดี มีความเลื่อมใส จิตใจเบิกบาน และตั้งใจจริง แข็งแรง มีศรัทธามาก ต่อไป

๒. **มูญจนเจตนา** ขณะถวายก็จริงใจจริงจัง ตั้งใจทำด้วยความเบิกบาน ผ่องใส มีปัญญา รู้เข้าใจ

๓. **อปราปรเจตนา** ถวายไปแล้ว หลังจากนั้น ระลึกขึ้นเมื่อไรจิตใจก็เิบ

derstanding and knowledge which can lead to a degree of wisdom.

So going to a temple to make merit or offerings is like a hole-in-one shot. Besides committing a good deed of *dāna*, we also obtain the other two elements, *sīla* and *bhāvanā*, thereby gaining perfect merit. Thus performing *dāna* is transformed into a *puñña* performance (a complete cycle or complete performance of the act of giving).

Therefore any time you go to a temple to do the merit making of alms giving, you should make sure that you have done it all in one: *dāna*, *sīla* and *bhāvanā*, in order to perfectly perform the perfect *puññakaraṇa*. That is:

**The one act of *dāna*
gives you three levels of *puññakaraṇa***

Now, let us examine ourselves as to whether our *dāna* is the perfect kind. We will start with the mental aspect to see if our intention is good.

There are three kinds of intention (*cetanā*).

1. *Pubba cetanā*, which is whether we start with a good intention, faith, joy, strong desire to do good.

2. *Muñcana cetanā*, which is giving in earnest with a pure heart,

อิม่องใส ว่าที่เราทำไปนี้ดีแล้ว ทานนั้นเกิดผลเป็นประโยชน์ เช่น ได้ถวายบำรุง
พระศาสนา พระสงฆ์จะได้มีกำลัง แล้วท่านก็จะได้ปฏิบัติศาสนกิจ ช่วยให้พระ
ศาสนาเจริญงอกงามมั่นคงเป็นปัจจัยให้สังคมของเราอยู่ร่มเย็นเป็นสุข นึกขึ้น
มาเมื่อไรก็เอิบอิมปล้มใจ ท่านใช้คำว่า “อนุสรณ์ด้วยโสมนัส”

ถ้าโยมอนุสรณ์ด้วยโสมนัสทุกครั้งหลังจากที่ทำบุญไปแล้ว โยมก็ได้บุญทุก
ครั้งที่อนุสรณ์นั้นแหละ คือระลึกขึ้นมาคราวไหนก็ได้บุญเพิ่มคราวนั้น

นี่คือเจตนา ๓ กาล ซึ่งเป็นเรื่องสำหรับทายก

ส่วนปฏิคาหก คือผู้รับ ถ้าเป็นผู้มีศีล มีคุณธรรมต่างๆ มาก ก็ถือว่าเป็น
บุญเป็นกุศลมาก เพราะจะได้เกิดประโยชน์มาก เช่นพระสงฆ์ เป็นผู้ทรงศีล ทรง
ไตรสิกขา ท่านก็สามารถทำให้ทานของเราเกิดผลงอกเงยออกไปกว้างขวาง เป็น
ประโยชน์แก่ประชาชน ช่วยให้ธรรมแผ่ขยายไปในสังคม ให้ประชาชนอยู่ร่มเย็น
เป็นสุข และดำรงพระศาสนาได้จริง

ส่วนไทยธรรมคือวัตถุที่ถวาย ก็ให้เป็นของบริสุทธิ์ ได้มาโดยสุจริต สมควร
หรือเหมาะสมแก่ผู้รับ และใช้ได้เป็นประโยชน์

นี่เป็นองค์ประกอบต่างๆ ที่จะใช้พิจารณาตรวจสอบ และต้องพยายาม
อย่างที่สุดไปแล้วว่า แม้ว่าเราจะไปทำทานอย่างเดียว ก็ต้องให้ได้ทั้งศีลทั้งภาวนา
มาด้วย อย่างนี้จึงจะเรียกว่าทำบุญกันจริงๆ ชนิดพูดได้เต็มปาก มิฉะนั้นโยมก็
จะได้แค่ไปถวายทานเฉยๆ แล้วก็ไปเรียกอ้อมอ้อมว่าทำบุญ เพราะฉะนั้น ถ้า
โยมไปวัดแล้วบอกว่า ฉันไปทำบุญมา ก็จะต้องตรวจดูด้วยว่า เอ..ที่จริงเราได้แค่
ทานหรือเปล่า หรือว่าเราได้ครบเป็นบุญเต็มจริงๆ ถ้าเป็นบุญก็คือได้ครบทั้ง ๓
ประการ ทั้งทาน ทั้งศีล ทั้งภาวนา

wisdom and understanding.

3. *Aparāpara cetanā*, which is every time you have a recollection of your deeds you feel overwhelmed with delight, being aware that it is a good or useful deed, such as supporting Buddhism and the monks to advance the religion and cause the society to achieve happiness, to the point that you feel “superbly enthralled”. Every time you feel this way when you recall the alms offering you have made your *puñña* multiplies.

The word *paṭiggāhaka* refers to the receiver. If the receiver is one of good conduct and well trained, the merit will also multiply. His auspicious merit will extend to anyone who has been in contact with him or has offered him alms. The result is the wide spread of Dhamma, a peacefully happy society, and continuity of the religion.

The word *deyyadhamma* refers to the alms given, which should be obtained rightfully, honestly and should be pure, suitable for the receiver to make use of.

Thus, every time you go to a temple to make an alms offering, you should inspect yourself as to whether you have done it properly in all three recommended parts (*dāna*, *sīla* and *bhāvanā*) in order to be sure that you have achieved the *puñña* level and not just the *dāna* level.

ถ้าจะทำบุญ ก็ควรทำให้ครบทุกความหมาย

ถึงตอนนี้ ก็เลยถือโอกาสเล่าความหมายของ “บุญ” นิดหน่อย คำว่า “บุญ” นั้นมาจากศัพท์ภาษาบาลีว่า “ปุญญ” ปุญญะ นี้แปลว่าอะไรบ้าง

๑. **บุญ** แปลว่า ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด ใจของเรากำลังเศร้าหมอง ชุ่มมัวมา พอทำบุญ อย่างเช่นถวายทาน เพียงเริ่มตั้งใจ จิตใจของเราก็สะอาด บริสุทธิ์ผ่องใสขึ้น

การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ก็คือ กำจัดสิ่งเศร้าหมองที่เรียกว่ากิเลสทั้งหลาย ออกไป เริ่มตั้งแต่ทานก็กำจัดความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความมีใจคับแคบตระหนี่ หวงแหน ความยึดติดลุ่มหลงในวัตถุสิ่งของ ทำให้จิตใจเป็นอิสระ พร้อมทั้งจะก้าว ต่อขึ้นไปในคุณความดีอย่างอื่น หรือเปิดช่องให้นำเอาคุณสมบัติอื่นๆ มาใส่เพิ่ม แก่ชีวิตได้ ทำให้ชีวิตจิตใจเฟื่องฟูขึ้น

คนที่ทำบุญคือทำความดี จิตใจก็จะเฟื่องฟูขึ้นในคุณงามความดี เพิ่มพูน คุณสมบัติที่ดีๆ ให้แก่ชีวิตจิตใจของตน บุญนั้นมีมากมาย เตี่ยจะพูดต่อไป ยิ่ง เราทำบุญมาก เราก็เพิ่มคุณสมบัติที่ดีให้แก่ชีวิตของเรามาก

ภาษาสมัยนี้มีคำหนึ่งว่า “คุณภาพชีวิต” คนสมัยโบราณเขาไม่ต้องมีคำนี้ เพราะเขามีคำว่า “บุญ” อยู่แล้ว คำว่าบุญนี้ครอบคลุมหมด ทำบุญที่หนึ่งก็เพิ่ม คุณสมบัติให้กับชีวิตของเราที่หนึ่ง ทั้งคุณสมบัติในกาย ในวาจา และในใจ กาย ของเราก็ประณีตขึ้น วาจาของเราก็ประณีตขึ้น จิตใจของเราก็ประณีตขึ้น ปัญญา ของเราก็ประณีตขึ้น ดีเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ

๒. **บุญ** แปลว่า ทำให้เกิดภาวะน่าบูชา บุญนั้นทำให้น่าบูชา คนที่มีบุญก็เป็น คนที่น่าบูชา เพราะเป็นคนที่มีคุณธรรม มีความดี ถ้าไม่มีคุณความดีก็ไม่น่าบูชา ที่ว่าบูชา ก็คือยกย่อง หรือเชิดชู คนที่ทำบุญทำกุศลจิตใจดีงามมีคุณธรรม

If you intend to make merit go for all levels and meanings of it

The Thai word “boon” comes from the Pali “*puñña*”, whose meanings can be explained by the following.

1. *Puñña* means purification of the heart. When your heart becomes sad or cloudy and you start wishing to make merit, your heart will immediately be cleansed and purified.

Purification of the heart means getting rid of greed, hate and delusion of all kinds. The act of giving, or *dāna*, can rid you of greediness, selfishness, possessiveness and material obsession. It will free you from such bad attitudes and direct you to further do good deeds and release some of your good qualities or add some new qualities to your life, which will revive your heart and your spirit.

Performing *puñña* (*puñña-karaṇa*) is performing goodness, enabling you to acquire further good qualities of heart and become a better person. A modern term for this is “quality of life”. In former times it was “*puñña*”, which covered everything good - physically, verbally and mentally. It makes one a gentle person who possesses refined words and a good mind and wisdom.

2. *Puñña* can also mean a “praiseworthy being”. A person with *puñña* or merit is a highly admired person who is filled with good ethics, and good qualities worthy of being respected and praised.

The Buddha stated that “*puñña*” is a name for happiness. Once

มาก ก็เป็นคนที่น่าเชื่อถือ นายก่อง แล้วก็ทำให้เกิดผลที่น่าเชื่อถือบูชาด้วย

ไปๆ มาๆ เดี่ยวจะพูดความหมายของบุญมากไป ขอพูดเพียงเป็นตัวอย่าง ให้เห็นว่าที่จริงศัพท์เหล่านี้มีความหมายมากหลายประการ

ความหมายอีกอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้คือ บุญนั้นเป็นชื่อของความ สุข พอทำบุญแล้วจิตใจก็สุขเอิบอิม เป็นความสุขที่ประณีตลึกซึ้ง

การทำบุญเป็นความสุขที่มีผลระยะยาว ไม่เหมือนอาหารที่รับประทาน หรือ สิ่งภายนอกที่บำรุงบำเรอกาย พอผ่านไปแล้วก็หมด ก็หาย ความสุขก็สิ้นไป บางทีพอนึกใหม่กลายเป็นทุกข์เพราะมันไม่มีเสียแล้ว มันขาดไป ต้องหาใหม่ แต่บุญเป็นสุขที่เข้าไปถึงเนื้อตัวของจิตใจ เป็นความสุขที่เต็มอิม ทำให้เกิดปีติในบุญ และเมื่อเราทำไปแล้วมันก็ไม่หมด นึกถึงเมื่อไรก็ใจเอิบอิมผ่องใสเรื่อยไป เป็นความสุขที่ยั่งยืนยาวนาน

อีกประการหนึ่ง บุญ เป็นสิ่งที่พึงศึกษา พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ศึกษาบุญ คำว่า “ศึกษา” ก็คือให้ฝึกขึ้นมาั่นเอง หมายความว่า บุญนี้เราต้องทำให้เพิ่มขึ้นและประณีตขึ้นเรื่อยๆ อย่างที่พูดเมื่อกี้ว่า มันเป็นคุณสมบัติ มันเป็นความดี ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง รวมไปถึงทางปัญญา เราต้องเพิ่มโดยฝึกขึ้นมา เมื่อฝึกกาย วาจา จิตใจและปัญญา ชีวิตของเราก็ประณีตองงามขึ้นเรื่อย เรียกว่าเป็นการพัฒนาชีวิตหรือพัฒนาตนเอง

เพราะฉะนั้น บุญนี้อย่าไปยุติหรือหยุดอยู่ เราต้องศึกษาบุญ มีบุญอะไร มีคุณสมบัติความดีอะไรที่เราควรจะทำเพิ่ม เพื่อให้ชีวิตของเราดีขึ้น และทำให้เกิดประโยชน์กว้างขวางออกไป เราก็ก้าวต่อไป มิฉะนั้นเราจะติดอยู่ จมอยู่ หรือว่าชะงักตันอยู่กับที่เท่าเดิม คนที่ทำบุญไม่ควรจะติดอยู่เท่าเดิม แต่ควรจะก้าวหน้าไปในบุญ

นี่เป็นความหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ นำมาพูดพอให้ไหมได้เห็นแนวทางการความจริงนั้นแต่ละอย่างยังสามารถขยายออกไปได้มาก แต่ให้เห็นเค้าว่าตั้งต้นอย่างนี้

you have performed merit, you are filled with a deep bliss or happiness whose effects are long lasting, the opposite to a short-lived physical self-indulgence which is impermanent. This kind of short-lived happiness can make you suffer when you lose it again and again. On the other hand, *puñña* is the kind of happiness that fulfills you, that gives you long lasting satisfaction that never ceases. Every time you recall it, you feel endlessly happier.

The Buddha suggested that we should “educate” ourselves about *puñña*. By this, he meant to practice it or to train ourselves about it, since it can be accumulated and increased as well as refined. It is in fact a quality, a good and admirable quality, a good act physically, mentally and intellectually. It continues thriving as we practice it. It is a means for self improvement or self development.

Therefore *puñña* is an on-going process of growth, something we should continually acquire to improve our lives and to be of benefit to others. We have to keep going with *puñña*, not get stuck with it but go further and make progress with it.

หนทางที่จะทำบุญ มีอยู่มากมาย

ได้บอกเมื่อแล้วว่าบุญนั้นมีมาก การทำบุญไม่ใช่เฉพาะทานเท่านั้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยสรุปอย่างสั้นที่สุดว่ามี ๓ คือ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่

๑. ทาน

๒. ศีล

๓. ภาวนา

อย่างที่พูดไว้ตอนต้นแล้ว

ที่นี้ต่อมาพระอรรถกถาจารย์^๒ คงอยากจะให้ญาติโยมเห็นตัวอย่างมากมาย ท่านจึงขยายความให้กว้างออกไปอีก เพื่อเห็นช่องทางในการทำบุญเพิ่มขึ้น ท่านจึงเพิ่มเข้าไปอีก ๗ ข้อ รวมเป็น บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ซึ่งขอนำเอามาทบทวนกับญาติโยม ในฐานะที่เป็นผู้ทำบุญอยู่เสมอ ต่อจากบุญ ๓ คือ ทาน ศีล ภาวนา

๔. **อปจายนมัย** ทำบุญด้วยการให้ความเคารพ มีความอ่อนโยน สุภาพ อ่อนน้อม ให้เกียรติแก่กัน เคารพยกย่องท่านผู้มีความเป็นผู้ใหญ่ ผู้สูงด้วยคุณธรรมความดี เป็นต้น หรือที่นิยมกันในสังคมของเรา เคารพกันโดยวิยวุฒิ ชาติวุฒิ และคุณวุฒิ แต่ในทางพระศาสนาถือว่า คุณวุฒิสำคัญที่สุด

อปจายนมัยนี้ก็เป็นบุญอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการช่วยกันรักษาสังคมนี้ ให้เราอยู่กันด้วยความสงบร่มเย็น ถ้าสังคมของเราไม่มีการให้เกียรติ ไม่มีความเคารพกัน ก็จะวุ่นวายมาก จิตใจก็แข็งกระด้าง ก้าวร้าว กระทบกระทั่งกันเรื่อย แต่พอเรามีความเคารพ ให้เกียรติแก่กัน มีความสุภาพอ่อนโยน จิตใจของเราก็นุ่มนวล การเป็นอยู่ร่วมกันก็ดี บรรยากาศก็ดี ก็จะงดงาม เป็นสุข บุญก็เกิดขึ้น

๒ พระอรรถกถาจารย์ คือ พระอาจารย์ผู้เรียบเรียงรัมภีร์อธิบายความหมายของพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก

There are numerous ways of making merit

We have discussed the 3 forms of *puññakiriyāvatthu* (meritorious action):

1. *dāna*,
2. *sīla*,
3. *bhāvanā*.

To help Buddhist followers understand more about it, the commentators who compiled the Buddhist teaching added 7 more aspects of *puññakiriyāvatthu* as follows:

4. *Apacāyanamaya* refers to merit making by showing respect, being gentle and polite to the elders or those with a high level of goodness, as we respect one another in light of age, birth status and, especially, ability or expertise. This last one is considered the most important quality according to Buddhism.

This kind of *puñña* helps sustain the peace and harmony of the society. Without respect and honor properly given to one another, we will have chaos, aggressiveness and violence. Recognizing each other helps us live together in harmony, with a pleasant feeling and atmosphere, and therefore happiness or *puñña* occurs.

5. *Veyyāvaccamaya* refers to assistance and services, rendered reciprocally. This practice requires no money or material wealth, but it is a matter of lending a hand; for example, cooperation in accom-

๕. **ไวยาวัจจณัมัย** ทำบุญด้วยการช่วยเหลือ รับผิดชอบต่อรับใช้ บริการ คนไม่มีเงินก็ไม่ใช่ว่าทำบุญไม่ได้ ไวยาวัจจณัมัยบุคคลนี้ทำได้ทุกคน อย่างสมัยก่อนนั้นก็นิยมมาลงแรงช่วยกันในเวลาทีมงานส่วนรวม โดยเฉพาะสังคมไทยสมัยก่อนมีศูนย์กลางอยู่ที่วัด เวลาทีมงานวัด ชาวบ้านก็มาลงแรง ช่วยเหลือ รับผิดชอบต่ออะไรต่ออะไรคนละอย่างสองอย่าง ให้กิจกรรมส่วนรวมที่วัดนั้นสำเร็จด้วยดี

วันนี้ก็เป็นตัวอย่าง หลายคนมาทำบุญด้วยไวยาวัจจณัมัยบุคคล ชนิดพรรณนาได้ไม่มีที่สิ้นสุด คือมาช่วยเหลือรับผิดชอบต่อรับใช้บริการ บำเพ็ญประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการเป็นตำรวจ ทหารเรือ ทหารทั้งหลาย หรือว่าเด็กๆ นักเรียน ตลอดจนญาติโยมก็มาทำกันทั้งนั้น ย้อนหลังไปก่อนวันนี้ก็มาช่วยกันปลูกต้นไม้ มาทำความสะอาด มาทำถนน ฯลฯ ตลอดจนมาช่วยถ่ายรูปเก็บไว้ ทั้งหมดนี้ก็เป็นไวยาวัจจณัมัยบุคคล พูดสั้นๆ ว่ามาช่วยกัน คือเจตนาที่จะมาบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือ รับผิดชอบต่อรับใช้ บริการ ทำกิจส่วนรวมให้สำเร็จ เป็นบุญอีกแบบหนึ่ง

๖. **ปัตติทานมัย** ทำบุญด้วยการให้ส่วนบุญ หมายความว่า ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในบุญหรือในการทำบุญด้วย เวลาเราทำความดีอะไรสักอย่างก็ไม่หวังแทนไว้ เราเปิดโอกาสให้คนอื่นได้มีส่วนร่วมบุญด้วยการทำความดีด้วยกัน ทั้งผู้มาร่วม และผู้ให้โอกาส ก็ได้บุญเพิ่มทั้งสองฝ่าย คนที่ให้เขาร่วมตัวเองบุญก็ไม่ได้ลดลง เดียวจะนึกว่าคนอื่นมาแย่งบุญ เปล่า กลับยิ่งได้มากขึ้น เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า คนที่ทำบุญด้วยตน กับคนที่ทำบุญด้วยตนแล้วยังชวนคนอื่นมาทำด้วยนั้น คนหลังได้บุญมากกว่า เมื่อให้ส่วนร่วมแก่ผู้อื่นมาทำความดีด้วยกัน บุญกุศลก็ยิ่งเพิ่มมาก

๗. **ปัตตานุโมทนามัย** ทำบุญด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ คือพลอยชื่นชม

plishing some common or public work. A temple is considered the center of a Thai community or village, where all members contribute in order to accomplish a desirable task beneficial to the majority.

What you have done here today is a good example of applying this type of *puñña*. You came to provide service to one another according to your ability, whether you are police, navy, soldiers or school children and students, while the villagers contributed their service. In the past we helped plant trees here, clean the compound, build roads, and even take photos for record-keeping. All of these are a kind of *veyyāvaccamaya*. Giving help is an intention to do good for the public in order to accomplish some common goal, so it is another form of *puñña*.

6. *Pattidānamaya* refers to *puññakaraṇa* by taking part in *puñña* or sharing the making of *puñña*. This is a good deed of unselfishness in which you allow other people to do good deeds with you. In this way, both parties derive some benefit. *Puñña* is never exhausted. Do not feel that there will not be enough *puñña* or it will run out eventually. In fact, it will grow and produce more and more. The one who is generous about it and persuades others to join in merit making will gain even more.

7. *Pattānumodanāmaya* refers to praising and rejoicing in someone else's merit. In the past, as one was on his way to make

ยินดี หรือแสดงความยินดี ยอมรับ เห็นชอบในการทำความดี คือในการทำบุญ
ของผู้อื่น เมื่อเขาทำบุญทำความดี เราก็พลอยชื่นใจอนุโมทนาด้วย

เช่นสมัยก่อนนี้ เวลาญาติโยมบางท่านไปทำบุญที่วัด ก็อาจจะเดินไปผ่าน
บ้านโน้นบ้านนี้ พอเดินผ่านบ้านนี้ เห็นคนที่รู้จักกันก็บอกว่า ฉันไปทำบุญมานะ
แบ่งบุญให้ด้วย บ้านที่ได้ฟังก็บอกว่า ขอโมทนาด้วยนะ นี่คือการปิดตานุโมทนา
ซึ่งเป็นการฝึกนิสัยจิตใจ ให้เราพลอยยินดีในการทำความดีของคนอื่น ไม่ซึ่งเคียด
ริษยาหรือหมั่นไส้ แต่ให้มีจิตใจชื่นบานด้วยการเห็นคนอื่นทำความดี เมื่อเรา
พลอยชื่นบาน อนุโมทนาด้วย เราก็ได้บุญด้วย นี่คือนุโมทนาที่เกิดจากการอนุโมทนา

ทำบุญ ต้องให้สมบูรณ์ขึ้นไปถึงปัญญา

๘. *ธรรมสวนมัย* ทำบุญด้วยการฟังธรรม ธรรมะเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้
เรามีปัญญา ทำให้เรามีหลักในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตที่ดี ถ้าเราไม่มี
การฟังธรรม ไม่มีการอ่านหนังสือธรรมะ เป็นต้น ความก้าวหน้าในธรรมของเรา
อาจจะชะงัก แล้วการที่จะเจริญในบุญก็จะเป็นไปได้ยาก จึงต้องมีข้อนี้มาช่วย
ท่านจึงสอนให้มีธรรมสวนมัย คือทำบุญด้วยการฟังธรรม ซึ่งจะทำให้รู้หลัก มอง
เห็นช่องทางแม้แต่ในการทำบุญ เพิ่มขึ้นอีก

๙. *ธรรมเทศนามัย* ทำบุญด้วยการแสดงธรรม การแสดงธรรมให้ผู้อื่นฟัง
ก็เป็นบุญ แต่ในเวลาแสดงธรรมให้ผู้อื่นฟังต้องตั้งใจให้ถูกต้อง ท่านว่าถ้ามีเจตนา
หาลาภ หาเสียง ถือว่าเจตนาไม่ดี มุ่งที่ผลส่วนตัว จะไม่มีผลมาก แต่ถ้าตั้งเจตนา
ว่าเราจะแสดงธรรมไปเพื่อให้โยมได้รู้เข้าใจถูกต้อง ให้มีสัมมาทิฐิ ให้โยมได้รับ
ประโยชน์ ให้โยมได้พัฒนาชีวิตขึ้นไป ผู้ที่แสดงธรรมก็ได้บุญด้วย

ถึงโยมก็เหมือนกัน ก็ทำบุญข้อธรรมเทศนามัยนี้ได้ โดยนำธรรมไปบอก

merit, he would invite the neighbors or some acquaintances he met along the way to come along and make merit together. Or when he came back he would tell them that he would like to give his share of the merit to those neighbors and acquaintances who would likewise join in and accept it gladly. This is a good practice and training: to be happy with another person's good deed and merit. Practising like this, we make merit also.

Merit is perfected by attaining wisdom

8. *Dhammasavanamaya* refers to making *puñña* by listening to the teaching of Dhamma, which will lead us to wisdom. It provides us with principles to conduct our personal lives well. Not listening to or reading the Dhamma can obstruct us from growing in merit building. So another kind of merit making is by listening to Dhamma talks, which will guide us to realize how we can make ever more merit.

9. *Dhammadesanāmaya* refers to the teaching of the Dhamma, which results in merit for the one who teaches when one does it with the intention of benefiting others and not oneself, specifically the intention to help others understand correctly and develop their lives. The one who teaches the Dhamma will gain merit as well as the one who listens.

ไปเพื่อแผ้ว ไปสอนลูกสอนหลานให้รู้จักสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ให้เขาเจริญในทาน ศีล ภาวนาด้วย เริ่มตั้งแต่ไปแนะนำในครอบครัวของตัวเอง ทำบุญกับลูกกับหลาน ก็ได้ ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ ยิ่งเป็นเรื่องที่ยาก หรือเขาไม่เคยสนใจ เราก็ดึงตัวตัวเอง หาทางที่จะสอนที่จะแนะนำอธิบายให้ได้ผล ทำให้เขามีปัญญา ทำให้เขาทำดี เป็นคนดีได้ ก็ยิ่งได้บุญมาก

๑๐. **ทิวฐุชุกรม** ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง คือให้ถูกต้อง ความเห็นถูกต้องนี้ต้องทำกันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร ควรพิจารณาตรวจสอบกิจกรรมทุกอย่างว่า เราทำด้วยความรู้เข้าใจถูกต้องหรือเปล่า เช่น เมื่อทำทานก็พิจารณาว่าเราทำด้วยความเข้าใจถูกต้องไหม เรื่องนี้เป็นไปได้มากกว่า โยมหลายท่านอาจจะทำด้วยความเข้าใจผิดอยู่ก็ได้

ไม่ว่าอะไร เช่นอย่างรักษาศีล บางทีก็รักษาไปตามตัวบทพยัญชนะ หรือตามที่ยึดถือกันมา ไม่เข้าใจจริง เมื่อเราไปฟังธรรม เราก็มาปรับความเห็นของตัวเองให้ถูกต้อง การทำบุญข้ออื่นๆ ก็พลอยถูกต้องไปด้วย เพราะฉะนั้น เรื่องทิวฐุชุกรม หรือการทำความเห็นให้ตรงให้ถูกต้องนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องพัฒนาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร ต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องประกอบอยู่

ทั้งหมดนี้รวมเป็น ๑๐ ข้อ แต่ใน ๑๐ ข้อนี้ ที่เป็นหลัก ก็คือ ทาน ศีล ภาวนา ส่วนที่เติมมา ๗ ข้อนั้นเป็นการขยายจาก ๓ ข้อต้น เพื่อให้เห็นความหมายและช่องทางที่จะทำบุญเพิ่มขึ้น

You yourself can make merit in this category by telling others what you have heard or learned from the Dhamma talk. You can teach your children and grandchildren what is right and convince them to practice *dāna*, *sīla* and *bhāvanā*. Both you and they will gain benefit from the teaching and practice. You will lead them to wisdom and help them to be good people. That is, of course, a greater merit.

10. *Diṭṭhujukamma* refers to merit making when we have right view, or right thinking and understanding. You must constantly examine whether your understanding is correct no matter what you are doing; for example, when you observe the Precepts, examine whether you have done it correctly. This will lead you to do the right thing in the right way in other matters too. Therefore developing and having right view is an exceptionally important aspect that needs constant improvement.

These are the complete ten types of merit making, beginning from the first three, which are the core parts - *dāna*, *sīla* and *bhāvanā* - and expanding to seven more as explained above. In this way you will realize the meanings and ways to expand your merit or *puñña*.

บุญที่แผ่แผ่ความสุขออกไป ให้ความมั่งคั่งแก่ชีวิตของเราและทั่วสังคม

ข้อที่ขยายเพิ่มขึ้นนั้น *อปจายนมัย* กิติ *ไวยาวัจจมัย* กิติ อยู่ในหมวดศีล คือ การที่มีความสุภาพ อ่อนโยน นบไหว ให้เกียรติแก่กัน และการช่วยเหลือรับใช้บริการ ก็เป็นเรื่องด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม จึงเป็นเรื่องของศีล จัดอยู่ในหมวดศีล ตอนนี้เรียกว่าสังเคราะห์ คือจัดประเภท

ต่อไป *ปัตติทานมัย* การให้ส่วนบุญแก่ผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมบุญนี้ จัดอยู่ในทาน จะเห็นว่าทานมีความหมายกว้าง ไม่ใช่เฉพาะให้ของเท่านั้น แต่การให้ความมีส่วนร่วมในการทำความดี หรือให้โอกาสผู้อื่นทำความดี ก็เป็นบุญ เป็นการให้ทานชนิดหนึ่งเหมือนกัน รวมทั้ง ปัตตทานุโมทนา อนุโมนานาบุญที่ผู้อื่นทำ ก็อยู่ในหมวดทานด้วย

ต่อไป ข้อ ๘. *ธรรมสวนมัย* ฟังธรรม กิติ ข้อ ๙. *ธรรมเทศนามัย* แสดงธรรมแก่ผู้อื่น กิติ รวมอยู่ในข้อ ๓ คือ ภาวนามัย เพราะเป็นการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา โดยเฉพาะปัญญา ซึ่งจะส่งผลแก่ข้อสุดท้ายด้วย

ข้อสุดท้าย คือ *ทิวสุชุกรม* ท่านบอกว่าเข้ากับทุกข้อ เวลาทำบุญทุกอย่างให้มีทิวสุชุกรมประกอบ คือมีความเห็นที่ถูกต้องด้วย มิฉะนั้นบุญของเราจะบกพร่อง เพราะอะไร เพราะบางทีเวลาทำบุญนั้น ใจของเราซิกหนึ่งได้บุญ แต่อีกซิกหนึ่งมีโลภะเป็นต้นปนอยู่ นึกถึงบุญแต่ใจประกอบด้วยความโลภ อยากรับผลตอบแทนอย่างโน้นอย่างนี้ อย่างนี้บุญก็ได้แต่บาปก็ได้ด้วย คือมีโลภะประกอบอยู่ เพราะฉะนั้นจึงต้องระวังเหมือนกัน

แต่ถ้าเรามี ทิวสุชุกรม ประกอบอยู่ คอยทำความเห็นให้ตรง ก็จะไม่แก้ปัญหานี้ได้ คือทำบุญด้วยความเข้าใจว่า ทานนี้ทำเพื่ออะไร เมื่อรู้เข้าใจว่าทาน

True *puñña* generates and expands happiness. It makes one's life and society prosper

The fourth and fifth kinds of merit making, *apacāyanamaya* and *veyyāvaccamaya*, belong to the *sīla* group, stressing gentleness (good manners), politeness and respect for others as well as serving them. These are related to relationships with other members of the society.

Next is *pattidānamaya*, sharing with others, which belongs to the *dāna* group. You should realize now that *dāna* has a very broad meaning. It is not limited to just giving but it includes giving a chance to others to do good or to gain merit. Thus it is another form of *dāna*. *Pattānumodanāmaya* is another form of *dāna* too. It refers to agreeing or being delighted in the good deed of making merit of others. That is why it is included in the *dāna* category.

The eighth one, *dhammasavanamaya*, listening to the teaching, and the ninth one, *dhammadesanāmaya*, teaching others, are incorporated into *bhāvanā* because they involve the improvement of one's heart and mind as well as developing wisdom. Wisdom, especially, corresponds to the last type of merit, which is *diṭṭhujukamma*. This one goes with all of the above actually. All types of merit making should be accompanied with this one, which refers to having right view to perfect the merit. Sometimes, when we perform an act of giving, we cannot help being greedy. For example, while making

ทำเพื่ออะไร แล้วความเห็นของเราถูกต้อง บุญของเราที่สมบูรณ์ แล้วบุญนั้นจะมีความหมายที่ครบ ภาย วาจา จิต ปัญญา

กายก็ทำ ชัดอยู่แล้ว วาจาก็เปล่ง เช่น ชักชวนกัน ปรีกษากัน จิตก็สงบ ผ่องใส มีเจตนาประกอบด้วยศรัทธาเป็นต้น ปัญญาก็มีความรู้เข้าใจ ว่าสิ่งที่ตนทำนี้ทำเพื่ออะไร ยิ่งถ้ามองเห็นความหมายและประโยชน์ชัดเจนแล้ว ก็จะมีจิตใจกว้างขวางและบุญกุศลก็ยิ่งเพิ่ม

อย่างเวลาทำทานนี้เรารู้เข้าใจมองเห็นว่า ที่เราถวายภัตตาหาร และถวายทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ พระสงฆ์ท่านมีหน้าที่อะไร โยมลองถามตัวเอง แล้วก็มองเห็นว่า พระสงฆ์ท่านมีหน้าที่เล่าเรียนพระธรรมวินัย มีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยที่ได้เล่าเรียนนั้น แล้วก็ทำหน้าที่ที่จะเผยแพร่วรรณ อ้อ..ท่านมีหน้าที่ใหญ่ ๓ อย่างนี้

การที่เราถวายปัจจัยแก่พระสงฆ์นี้ ก็เพื่อให้ท่านมีกำลังไปทำศาสนกิจ คือหน้าที่ ๓ อย่างนั้น เมื่อท่านทำหน้าที่สามอย่างนั้น ตัวท่านเองก็เจริญอกงามในไตรสิกขาด้วย ธรรมะที่ท่านได้รู้ได้เรียนมากก็จะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนกว้างขวางออกไปด้วย แล้วเป็นอย่างไร พระศาสนาของเราที่อยู่ได้ เราได้มีส่วนช่วยพระศาสนา การที่เราทำบุญนี้ จึงเป็นการช่วยดำรงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคง

ถึงตอนนี้โยมก็รู้ว่า บุญของเราไม่ได้อยู่เฉพาะแค่พระองค์ที่เราถวายเท่านั้น แต่บุญไปถึงพระศาสนาทั้งหมด เมื่อพระศาสนาอยู่ได้ ธรรมก็อยู่ได้ แล้วธรรมก็เผยแพร่ออกไป ก็เกิดเป็นประโยชน์แก่ประชาชน เมื่อประชาชนได้รู้เข้าใจ ประพฤติปฏิบัติธรรม สังคมก็ร่มเย็นเป็นสุข สังคมที่อยู่ได้นี้ก็เพราะยังมีคนประพฤติดุปฏิบัติธรรม รู้ธรรมกันอยู่บ้าง อย่างน้อยก็ยังพอประคับประคองกันไป เมื่อโยมนึกว่า ทานที่เราถวายนี้ ให้แก่พระองค์เดียวนี้ มีผลไปถึงพระพุทธ

merit, one tends to expect this and that in return for it. Therefore, in making merit like this we wind up with demerit, the demerit of greed. Therefore we must be careful about this.

If we have right view, we can avoid committing the demerit of greed or any other kinds of demerit for that matter. This is because we will have the right attitude and understanding of what *dāna* is for, which will perfect our merit, making it right and complete in terms of body, speech, mind and wisdom.

The body performs the merit of giving, the speech communicates the act or encourages one another to do good deeds, while the mind is peaceful and pure, its intentions based on trust and confidence; and wisdom brings understanding about the purpose of *dāna*. This results in a kind and generous heart that increases *puñña*.

For example: when we perform the giving of food and scholarships to monks, we should ask ourselves what the duties of a monk are. A monk has the duty to study and learn the Dhamma and Discipline and put it into practice, as well as to spread the Dhamma to others. These are three main duties of a monk.

Therefore, what we give to a monk can assist him to do his duties, for him to grow in the three-fold training, namely *sīla*, *samādhi* and *paññā*, so that what the monk learns will be beneficial to others and will sustain and strengthen Buddhism.

ศาสนาและประชาชนทั่วสังคมทั้งหมดด้วย เมื่อมองด้วยความเข้าใจอย่างนี้ ใจก็ ยิ่งปลอดโปร่งกว้างขวาง มีปีติอิ่มใจ นึกขึ้นมาเมื่อไรก็ยิ่งมีความสุข นี่แหละที่เรียกว่าทฤษฎีชุกรม เกิดจากมีปัญญาประกอบเข้ามา บุญก็ยิ่งกว้างขวาง

ยิ่งกว่านั้น ต่อไปมันจะเป็นปัจจัยให้เราเห็นทางทำบุญที่ถูกต้องยิ่งขึ้น ว่า ทำบุญอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์เกิดคุณค่ากว้างขวาง โยมก็จะได้ วิจัยทาน คือ ทานที่เกิดจากการวิจัยขึ้นมาด้วย คือพิจารณาไตร่ตรองแล้วจึงให้ทาน ทั้งหมด นี้ก็ขอนำมากล่าวให้โยมได้ฟัง ในเรื่องวิธีทำบุญ ซึ่งที่จริงไม่มีที่สิ้นสุด เพราะมี เรื่องที่ควรทราบอีกมาก แต่เราฟังกันไปทีละน้อยๆ ก็จะได้เห็นแนวทางปฏิบัติในการทำบุญมากขึ้นทุกทีๆ

Now you should become aware that our merit does not benefit only that particular monk to whom we give the alms offering, but the merit extends to the benefit of Buddhism in general. It results in spreading the Dhamma to many people. When people practice the Dhamma, society will be peaceful and happy. It will more or less be able to maintain society in harmony and balance depending on how much and how many people learn the Dhamma and implement what they have learned from the Dhamma.

Knowing about the benefits of merit making as explained above will surely make you feel good every time you think of it. This is what we call *diṭṭhujukamma*. *Puñña* and wisdom combined multiply *puñña* even more.

Last but not least, you can see how to give properly and how to create the maximum benefit of merit making. That is, you perform *vicayadāna*, *dāna* derived from investigating, researching or carefully considering before giving. There are very many other aspects of *puñña*. However, we can gradually learn about it to improve our practice of making merit or *puññakaraṇa*.

โยมทำบุญแล้ว พระก็อนุโมทนา แต่ถ้าโยมทำบุญเพราะ พระ ชวน อาจเสี่ยงต่ออเนสนา

เวลาโยมทำบุญเสร็จแล้ว พระก็จะอนุโมทนา ที่ว่าอนุโมทณาก็คือ แสดงความพลอยยินดีด้วยกับโยมที่ได้ทำบุญ เพราะโยมทำดีงามถูกต้องแล้ว พระก็ยอมรับหรือแสดงความเห็นชอบ

ในการอนุโมทนานั้นพระก็จะบอกว่า บุญที่ทำนี้เกิดผลเกิดอานิสงส์อย่างไร ทานมีผลอย่างไร ศีลมีผลอย่างไร ภาวนามีผลอย่างไร เราเรียกสั้นๆ ว่า “อนุโมทนา” แต่อนุโมทนานี้พระจะพูดเมื่อโยมทำแล้ว ว่าที่โยมทำจะเกิดผลอย่างนั้นอย่างนี้ มีผลดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสแสดงอานิสงส์ของบุญไว้ หมายความว่า บุญประเภททานก็ดี บุญประเภทศีลก็ดี บุญประเภทภาวนาก็ดี พระองค์ได้แสดงอานิสงส์ไว้

อานิสงส์นั้น พระพุทธเจ้าตรัสเน้นประโยชน์ที่มองเห็นก่อน แล้วจึงลงท้ายด้วยผลในภพหน้า ว่าตายแล้วไปสวรรค์ เช่นในเรื่องศีล พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสอานิสงส์ของศีล ๕ ว่า

๑. คนที่มีศีล อาศัยความไม่ประมาท จะทำให้เกิดโรคะได้มาก คนไม่มีศีล อย่างคนที่เต็มไปด้วยอบายมุข ย่อมปล่อยชีวิตตกต่ำ มัวหมกมุ่นวุ่นวายมัวเมาในเรื่องของสิ่งเหลวไหล จึงไม่เอาใจใส่ ไม่ขยันทำมาหากิน เรียกว่าตกอยู่ในความประมาท ก็เสื่อมทรัพย์ยับยั้งชีวิต แต่คนที่มีศีล เว้นจากทุจริต เว้นจากอบายมุข และเรื่องชั่วช้าเสียหายแล้ว เมื่อมีความไม่ประมาท ก็ขยันหมั่นเพียรทำงาน ใจอยู่กับการประกอบอาชีพ ก็ทำให้เกิดโรคะได้มาก

๒. กิตติศัพท์อันดีงามก็ระบือไป คนที่ประพฤติดีมีศีล มีความสุจริต คนก็นิยมชมชอบ ยิ่งสังคมปัจจุบันนี้เราถือเป็นสำคัญมากกว่า ในบ้านในเมืองนี้ทำอะไรจะ

You make merit; monks *anumodanā*. But if you make merit because the monks persuade you to, those monks risk *anesanā* (improper livelihood).

After the merit making has been performed, the respective monk will “*anumodanā*”, that is, express his approval and acceptance of the good deed. In doing so, he will explain the result of *puñña*, of *dāna*, of *sīla* and of *bhāvanā*. The result or fruit occurs in this world as well as in the future world. But if you do *puñña* because the monks persuade you to, those monks risk *anesanā* (improper livelihood).

The Buddha always stressed the *ānisamsa* (result, fruit, outcome) of *puñña* in the present as well as in the future life. He taught the results of merit that can be seen in the present life first and the results in the life that is following. For example, as regards *sīla*, the Buddha taught the following five results:

1. A person who observes the Precepts is one who acts carefully, which will grant him some treasure or property (*bhoga*). On the other hand, one who fails to observe the Precepts is full of *apāyamukha* (causes of ruin), which will lead him to the destruction of amassed wealth. When we are careful to conduct our lives by working hard, we will end up with *bhoga* (wealth).

2. Observing the Precepts brings recognition or a reputation that is admired by all, especially in this day and age when we need honest

หากคนที่มีศีล คือคนสุจริตมาบริหารบ้านเมือง ถ้าคนไหนมีศีล สุจริต มีความบริสุทธิ์ มีความซื่อสัตย์ ก็ได้กิตติศัพท์ที่ดีไปด้านหนึ่ง แต่ไม่ได้หมายความว่าทั้งหมด อย่างน้อยด้านศีลก็ได้กิตติศัพท์เป็นเครื่องประดับรองรับตัวเองขึ้นมา เป็นฐานที่สำคัญ

๓. ความมีศีลทำให้มีความแก่กล้า ถ้าเรามีศีล เป็นคนประพฤติซื่อสัตย์ สุจริตแล้ว จะเข้าสมาคมไหนก็มีความแก่กล้าไม่ครั้นคร้าม

๔. เวลาตายก็มีสติ ไม่หลงตาย ต่อจากนั้น

๕. ข้อสุดท้าย ตายแล้วไปเกิดในสวรรค์

อานิสงส์ ๕ ข้อของความมีศีลนี้เป็นตัวอย่าง พระพุทธเจ้าทรงแสดง อานิสงส์แบบนี้ พระก้อาจจะเอามาเทศน์ หรือพูดขยายให้โยมฟังว่า ทำบุญแล้วเกิดผลอะไร มีอานิสงส์อย่างไร ก็ทำให้โยมมีจิตใจขึ้นบานผ่องใส บุญก็จะมากขึ้น เพราะเกิดความเข้าใจ มีปัญญาประกอบด้วย

แต่ถ้าพระไปพูดก่อน คือไปพูดให้โยมทำบุญ โดยชวนว่าโยมทำโน่นทำนั่น ทีนี้แล้วจะได้ผลมากมายอย่างนี้ๆ ชักเข้าหาตัว ก็กลับตรงกันข้าม คือ ถ้าโยมทำบุญก่อน แล้วพระพูดถึงผลดีทีหลัง นี่เป็น *อนุโมทนา* แต่ถ้าพระพูดก่อนเพื่อให้โยมถวาย ก็กลายเป็นเสียงต่อ *อเนสนา*

“อเนสนา” แปลว่าการแสวงหาลาภหรือหาเลี้ยงชีพโดยทางไม่ถูกต้อง ทางพระถือว่าเป็นมิจฉาชีพ คำว่ามิจฉาชีพนี้ใช้ได้ทั้งพระทั้งคฤหัสถ์ แต่สำหรับพระ มิจฉาชีพก็ได้แก่การ กระทำจำพวกที่เรียกว่า อเนสนา เช่น พูดล่อ พูดจูง หรือ เลียบเคียงให้โยมมาถวายของหรือบริจาอะไร อย่างนี้เสียงมาก เพราะฉะนั้นก็ใช้คำสั้นๆ ว่า ถ้าพูดทีหลัง เป็นอนุโมทนา แต่ถ้าพูดก่อน เสียงต่ออเนสนา ตามปกติ นั้น พระได้แต่อนุโมทนาเมื่อโยมทำบุญแล้ว อันนี้โยมควรทราบไว้

people to govern the country. Whoever is equipped with the Precepts, honesty, purity and righteousness will at least be well known in a good way. That person is said to be adorned with precious ornaments to begin with.

3. Keeping the Precepts will gain a person courage since he never has to fear anything or anyone he associates with due to his integrity.

4. When a person of Precepts dies, he will never be deluded.

5. Finally, that person will be reborn in heaven.

These are the five *ānisaṃsa* of *sīla*. Monks use such examples to explain the fruits of making merit, and typically this leads the listeners to feel delight, which leads to understanding and to wisdom.

However, if you perform *puñña* because such and such a monk advises you to or tells you what good outcomes you will reap, that monk risks *anesanā*, (improper monastic livelihood).

Anesanā means “wrong way of earning one’s living” such as telling lies or deception, like a monk who tries to lure a person into giving offering. Thus if monks speak of the benefits of giving after the act of giving, this is called *anumodanā*. But if they speak of the benefits before the act in order to persuade the giver, then those monks risk being *anesanā*.

ทำบุญ ทำที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าจะทำอะไร ถ้าทำเป็น ก็ได้บุญ

เวลาทำบุญ เราสามารถทำทั้ง ๓ อย่างพร้อมกันอย่างไร้ที่ติแล้ว ซึ่งก็ควรจะเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าต้องทำเฉพาะทานหรือเฉพาะศีล หรือเฉพาะภาวนา ควรทำที่เดียวพร้อม ๓ อย่างเลย อย่างที่ย้ำไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่า โยมมาถวายทานที่วัดอย่าให้ได้แต่ทานอย่างเดียว ต้องให้ได้ศีลได้ภาวนาด้วยพร้อมกันหมด เราจึงจะพูดได้เต็มปากว่า “ทำบุญ” มิฉะนั้นเราก็ได้แค่ส่วนหนึ่งของบุญคือทานเท่านั้น

ไม่ว่าทำอะไรก็ตามทำบุญ ๓ อย่างได้พร้อมกัน ไม่เฉพาะไปถวายทานที่วัด แม้แต่ในการประกอบกิจการงานท่านยังอธิบายไว้แล้วว่า อาชีพการงานทั้งหลายที่ญาติโยมทำกันนี้ ก็ทำบุญไปด้วยกันพร้อมทั้ง ๓ อย่างได้ เช่น ในการทำอาชีพการงานนั้น พอได้เงิน โยมก็คิดตั้งใจขึ้นมาว่า โอ..นี่เราได้ทรัพย์เพิ่มขึ้นแล้ว เราจะเอาทรัพย์นี้ส่วนหนึ่ง ไปให้ทาน ทำบุญกุศล ช่วยเหลือเผื่อแผ่แก่เพื่อนมนุษย์ ทำให้เป็นประโยชน์ขึ้นมา พอคิดอย่างนี้จิตใจดีงามผ่องใส ท่านเรียกว่า ทานเจตนาเกิดขึ้น ขณะทำอาชีพอยู่นั้นก็ได้ทำทานไปด้วย

เวลาทำการงานนั้น ทำด้วยความตั้งใจให้เป็นไปโดยสุจริต ทำงานของเราให้ตรงต่อหน้าที่ของอาชีพ ให้ถูกต้องตามจรรยาบรรณ ทำด้วยความตั้งใจตรงตามหน้าที่ของตน โดยสัตย์สุจริต เวลานั้นก็เรียกว่าได้รักษาศีล

เวลาทำงานนั้น ฝึกใจของตัวเองไปด้วย มีความเพียรพยายาม มีสมาธิ ทำจิตใจของเราให้สงบ ให้มีสติ แม้จะมีอารมณ์กระทบกระทั่งเข้ามารบกวน ก็ฝึกใจให้สงบมั่นคงได้ รักษาเมตตาไมตรี และความมีใจผ่องใสเอาไว้ อย่างนี้ก็เรียกว่า ได้ทำภาวนาไปในตัว ภาวนาอย่างนี้เป็นส่วนจิต

สูงขึ้นไปอีก ยังสามารถทำภาวนาในส่วนปัญญาด้วย คือทำงานด้วยวิจาร์ณญาณ พิจารณาไตร่ตรองเหตุผลที่จะให้ได้ผลดี ว่าทำงานอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ที่แท้จริง

You can make merit (*puññakaraṇa*) anywhere if you do it right.

The perfect way to make merit is to do all three things - *dāna*, *sīla* and *bhāvanā* - which is giving, observing the Precepts, and mental development, not just one of them. This will enable you to reap the full results.

Puññakaraṇa does not mean only making alms offerings at the temple. *Puññakaraṇa* can be done at your work or while you are carrying out the duties of your profession. This means doing your job honestly, ethically and earnestly. In this way, you are observing the Precepts while working. Then you intend that a portion of the money you earn will be given to the benefit of the community or to help out the needy. This will make you feel right and happy. In this way you do *puññakaraṇa* while you work.

At the same time, you should discipline your mind while working with perseverance, concentration, a calm mind and good conscience, knowing what you are doing and not letting emotion distract you, and do it with compassion, good will and a clear conscience. This is an act of *bhāvanā* or mental development.

To move higher up the scale is to work with reasonable and sensible awareness, carefully think or consider causes and conditions to see what is the best way to do your work to obtain the optimum, positive results or benefits. This is a kind of development or *bhāvanā* of wisdom.

สูงขึ้นไปอีก ในภาวนาสวนปัญญา นั้น เมื่อทำงานไป มองเห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นไป ของเหตุการณ์ก็ดี ของผู้คนที่พบเห็นเกี่ยวข้องก็ดี รู้จักพิจารณา รู้จักมนสิการ ก็เกิดความรู้ความเข้าใจโลกและชีวิตนี้มากขึ้น มองโลกด้วยความเข้าใจรู้เท่าทัน และวางท่าที่ได้ถูกต้อง

ยกตัวอย่าง เช่นคุณหมอต้งสัมพันธ์กับคนไข้ มองคนไข้คนโน้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้ คนนั้นหน้าบึ้ง คนนี้หน้ายิ้ม คนนี้พูดไปแล้วเข้าใจดี คนนี้พูดไปแล้วไม่เอาไหน คนนั้นกำลังใจเข้มแข็งดี คนนี้ไม่มีกำลังใจ เราก็ได้รู้เห็นชีวิตและอาการของผู้คนที่กันไปต่างๆ

เมื่อรู้จักมอง คือมองเป็นประสบการณ์ที่เราได้มีโอกาสพบเห็น ไม่มองในแง่เป็นอารมณ์ที่มากระทบตัวตน ก็เกิดความเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ว่าโลกนี้เป็นอย่างไร ชีวิตเป็นอย่างไร ในจิตใจแทนที่จะเกิดความรู้สึกไม่ดี ก็เกิดปัญญา ทำให้วางใจถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย ได้ปัญญาภาวนาอีก

อย่างเป็นผู้สื่อข่าวนี้ก็ซัด เมื่อมาที่วัดหรือไปหาชาวที่ไหน

๑. ทำด้วยความตั้งใจว่าเราจะเผยแพร่ข่าวสาร คือให้ข่าวสารหรือให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เมื่อตั้งใจอย่างนี้ก็เป็้นทาน คือไม่ใช่คิดแต่เพียงว่าเราจะมาทำอาชีพของเรา วันนี้จะได้เงินเท่าไร ทำอย่างไรจะได้เงินมากๆ ถ้าคิดแบบนี้อย่างเดียว บุญก็ไม่เกิด แต่ในเวลาทำงาน ถ้าเรามีจิตใจเกื้อกูล หวังดีต่อผู้อื่น โดยตั้งใจว่า เราจะหาข่าวสารให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ที่จะได้รู้ข้อมูลมีปัญญามากขึ้น เมื่อตั้งใจอย่างนี้ ข้อ ๑ คือทานมาแล้ว

๒. ทำหน้าที่ของเราโดยซื่อสัตย์สุจริต เราจะลงข่าวให้ถูกต้อง ให้ตรงตามความเป็นจริง ไม่ให้มีการบิดเบือน ไม่ให้ผิดพลาด จะทำโดยสุจริต นี่ศีลมาแล้ว

๓. ต่อไป เวลาเราไปทำข่าวนี้อาจจะมีการกระทบกระทั่งคนฝ่ายนั้นฝ่ายนี้

Another step further up is *manasikāra*, that is, doing your work and observing with right understanding and consideration the changingness and impermanance both of the situations and of the people you associate with. For example, a doctor comes in contact with all kinds of patients. Some are happy, some are sad, others can understand things well, others are never sensible. Some patients are strong, some are not. When he looks at the patients with understanding, not letting the good or bad experience affect his feelings or cause him to feel bad, that doctor is considered wise, with his heart in the right place or well balanced. Such a person is said to have achieved *paññā bhāvanā* or development of wisdom.

On the other hand, if you are a journalist or columnist who comes to write about this temple, you should:

1. Do your job with the good intention to disseminate a useful, positive message to the public. Your good intentions then accomplish a kind of *dāna* or merit. You do not think merely that this is my profession, how much can I make out of it, how can I make as much as possible. With such an attitude, you end up gaining no merit.

2. When you do your job honestly, presenting or reporting the facts, reporting the truth without distorting it, you have observed *sīla*.

3. If your coverage causes someone to feel resentful or displeased, you must train your mind to be stable and firm. This is the

อาจจะไม่พอใจ แต่ไม่ว่าจะมีอะไรกระทบกระทั่งมา เราจะฝึกใจของเราให้มั่นคง
ไม่ว่าอะไร ถ้าเราฝึกจิตใจของเราให้เข้มแข็งมั่นคงได้ รับกระทบได้ทุกอย่าง สามารถ
ตั้งตัวอยู่ในสภาวะที่มั่นคง ดำรงกิริยาอาการที่ดีไว้ได้ นี่เราได้แล้วนะ *ภาวนาด้านจิต*

ส่วนปัญญาภาวนานั้นแน่นอน อาชีพของเราเกี่ยวกับข้อมูลความรู้และการ
ใช้ปัญญา เราจะพยายามทำข่าวสารของเรา ให้เป็นไปด้วยวิจรรณญาณ เลือก
ประเด็นจับประเด็นให้ถูกต้อง สื่อกออกไปให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ยิ่งใช้
ปัญญาเท่าไรก็เกิดประโยชน์มากเท่านั้น นี่ก็ได้*ภาวนาด้านปัญญา*

แต่ปัญญาภาวนาอย่างสำคัญที่ผู้สื่อข่าวมีโอกาสจะได้มาก ดูเหมือนจะมี
โอกาสมากกว่าคนอื่นๆ ก็คือนักข่าวนั้น ได้พบเห็นผู้คนมากมาย ต่างพวก ต่างหมู่
ทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ มีนิสัยใจคอต่างๆ กัน พฤติกรรมต่างๆ กัน มี
ความดีความชั่วไม่เหมือนกัน ความคิดเห็นก็ต่างๆ กัน และเหตุการณ์ก็แปลกๆ
มากมาย ซึ่งถ้ารู้จักไตร่ตรองพิจารณาองด้วยเท่าที่ถูกต้อง ก็จะทำให้เข้าใจ
ผู้คน ทำให้มองเห็นความจริงของโลกและชีวิต แล้วก็ทำให้สามารถวางใจต่อสิ่ง
ต่างๆ ได้ดี จิตใจจะโปร่งโล่งเป็นอิสระ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ชีวิตของตนเอง
และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ตามที่ว่ามานี้ ผู้สื่อข่าวจึงได้ทำทั้งงานทั้งศีลและภาวนา

เป็นอันว่า ที่พระท่านพูดไว้ ทางที่จะให้ท่านมีเยื่อ เรื่องบุญก็มากมาย
ครอบคลุมไปหมด รวมทั้งคำว่า “คุณภาพชีวิต” ก็อยู่ในบุญหมด คนโบราณจึง
ไม่ต้องหาคำอะไรมาพูด เขาใช้คำเดียวว่า “บุญ” ก็จบเลย เพราะมันคลุมหมด
ทุกอย่าง ฉะนั้นข้อสำคัญอยู่ที่พวกเราเองอย่าไปทำให้มันแคบ เวลานี้คำว่าบุญ
มีความหมายแคบลงเหลือชนิดเดียว และตอนนี้เมื่อทำด้วยปัญญา มีความเข้าใจ
ความหมายของบุญก็จะเพิ่มพูนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

accomplishment of mental development or *bhāvanā*.

The development of wisdom applies also as your profession is related to knowledge and wise thinking. You present the truth fairly and correctly for the benefit of the public based on wisdom. Then you have achieved the development of wisdom (*paññā bhāvanā*).

Moreover, a journalist has more chances than many people to meet all kinds of people, those of different classes, ages, genders, professions and behavior; some are good, some are bad, people are of different opinions and experience. If you look at them with the right attitude and understanding, you are likely to understand them and things about life, about the world. Then you can focus your mind right, which will free you of worries, which is good for you yourself and your work. In this way, as a journalist you have practised *dāna*, *sīla*, and *bhāvanā* while doing your job.

Now, all Buddhist followers should be able to realize that there are many ways to make *dāna* - offerings, giving to others - so that it will gain you *puñña* or merit. “Quality of life” is imbedded in *puñña*. This is why people in the past said everything is included in *puñña*. It covers everything provided you do not make it narrow or limit it to just one way or very few ways. Thus, the wider the scope you give it, that is to say, the more you use wisdom, the more extensive the meaning of *puñña* is.

ศึกษาบุญไป ให้บุญอยู่กับปัญญามาบรรจบกันก็จะมีผล สมบูรณ์ กลายเป็นบุญอย่างสูงสุด

พูดมายืดยาวแล้ว ควรจะจบได้ ขอย้ำข้อสุดท้ายที่ว่า ทัฏฐชุกรมควรให้มี ประกอบกับการทำบุญทุกครั้ง เพราะมันเข้าได้ทุกข้อ เริ่มแต่ทำบุญช้อทานเราก็มีทัฏฐชุกรม เช่นถามตัวเองว่า เรามีความเห็นถูกต้องใหม่ในการทำบุญ เราเข้าใจถูกต้องใหม่ อย่างน้อยรู้ว่าการทำงานมีความมุ่งหมายเพื่ออะไร พระพุทธเจ้าสอนให้เรารู้ว่า ถ้าเราจะถวายสังฆทาน คุณค่าประโยชน์จุดมุ่งหมายของมันอยู่ที่ไหน เมื่อพิจารณาอย่างนี้

๑. ใจของเราจะกว้างขึ้น และบุญก็เพิ่มขึ้น

๒. เราจะพัฒนา จะไม่จมติดอยู่แค่เดิม

เป็นอันว่า ทัฏฐชุกรมนี่ เป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่ง วันนี้นำมาพูดเป็นคำไว้ให้โยม ทราบว่า ต้องพยายามให้ประกอบกับการทำบุญทุกอย่าง ให้เป็นการกระทำที่มีความ เข้าใจู้เห็นถูกต้อง แล้วก็ปรับวิถีของเราอยู่เสมอ การที่จะปรับวิถีได้ถูกต้องก็ต้อง เรียนรู้อยู่เสมอ ต้องฟังต้องอ่านธรรมอยู่เสมอ

ขอพูดเพิ่มอีกนิดหนึ่งสั้นๆ ว่า บุญที่ท่านยังแบ่งอีกว่า มี ๒ ประเภท คือ **โอปธิ กบุญ** กับ **นิรูปธิกบุญ** หรือ **โนปธิกบุญ**

โอปธิกบุญ แปลว่า บุญที่ยังมีอุปธิ ยังก่อให้เกิดขั้นชั้ หมายความว่า เป็นบุญของ คนที่อยู่ในโลก ซึ่งจิตใจยังหวังผลอย่างนั้นอย่างนี้อยู่ ยังเป็นบุญที่ระคนด้วยกิเลส ท่าน ยอมให้สำหรับญาติโยม

แต่ท่านเตือนไว้อย่าลืมว่าเราจะต้องเดินหน้าต่อ เพื่อไปให้ถึง **โนปธิกบุญ** คือ บุญที่ไม่ประกอบด้วยอุปธิ อันเป็นบุญที่บริสุทธิ์ เกิดจากเจตนาที่ไม่มีกิเลส มีความ ผ่องใส ทำด้วยจิตใจบริสุทธิ์จริงๆ ตรงตามความมุ่งหมาย คือทำเพื่อความมุ่งหมาย ของบุญนั้นแท้ๆ ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ

Learn about *puñña* and *paññā*, bring the two together, and this leads to the highest merit.

It is time to end this discussion when *puñña* and *paññā* come to the meeting point. I would like to again emphasize *diṭṭhujukamma*, which should be combined with every act of giving. Start by asking yourself if you have the right view about merit making. At least you should understand the objectives of giving. What is the optimum value or benefit of offering alms to a monk?

1. As your heart or mind expands, your merit expands accordingly.

2. We will keep progressing instead of getting stuck at the previous level.

Thus, everything you do must be done with the right understanding. Try adjusting your understanding by continuing to learn and read the Dhamma.

Let me add two more types of *puñña*, which are *upadika puñña* and *nirupadika puñña* or *anopadika puñña*.

The former refers to *puñña* of the people in this world who expect to gain results from it. These people have not yet been able to free themselves from desires or *kilesa* (defilements).

However, we should not forget to advance further in order to

แต่การที่จะฝึกให้ไม่มีโมหะนี้ ต้องทำไปเรื่อยๆ อย่าหยุดก็แล้วกัน ขอให้
เดินหน้าไป แล้วก็จะถึงบุญที่จะทำให้เราหมดอุปนิสัยแน่นอน

บุญตัวสำคัญก็คือปัญญา บุญแปลว่าชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ แต่บุญจะชำระ
จิตใจได้จริงก็ต้องมาถึงขั้นปัญญา จึงจะชำระด้วยวิปัสสนาให้สะอาดได้จริง ฉะนั้น
บุญจึงรวมคำว่าปัญญาอยู่ด้วย และบุญขั้นสูงสุดก็จึงมาถึงปัญญา มาเป็นปัญญา
ในที่สุด *บุญ* กับ *ปัญญา* ก็เลยมาบรรจบกัน

ถ้าโยมทำอะไรแล้ว ได้ทั้งบุญ ได้ทั้งปัญญา พระพุทธศาสนาที่เดินหน้า
ในตัวโยม และโยมก็เดินหน้าในพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นเมื่อเราทำบุญไป ก็
อย่าให้ได้เฉพาะบุญ แต่ให้ได้ปัญญาด้วย ให้บุญกับปัญญามาบรรจบกัน
แล้วปัญญาจะมาเป็นตัวทำให้บุญของเรามีผลสมบูรณ์อย่างแท้จริง จนกระทั่ง
กลายเป็นบุญที่สูงที่สุด คือเป็นอโนปธิกบุญ

วันนี้ก็เลยพูดกับโยมมายืดยาวพอสมควรในเรื่องบุญ เพื่อให้เห็นตัวอย่าง
ว่า เรื่องของถ้อยคำ และกิจกรรมที่เราทำในพระพุทธศาสนา นี้ ยังมีอะไรที่ควร
จะศึกษาอีกมาก ท่านจึงบอกให้ศึกษาบุญ ดังที่ตรัสไว้ในพระสูตรว่าด้วยบุญกิริยา
วัตตุว่า บุญกิริยาวัตตุ มีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. ทานมัย บุญกิริยาวัตตุ
๒. ศีลมัย บุญกิริยาวัตตุ
๓. ภวานามัย บุญกิริยาวัตตุ

แล้วพระองค์ก็ตรัสเป็นคาถาสรุบทายยาวหน่อย แต่ท่อนต้นบอกว่า *บุญ*
เมว โส สิกฺขเขยฺย บุคคลนั้นพึงศึกษาบุญ คือเรียนรู้ฝึกทำให้ก้าวหน้าต่อไป อย่าหยุด
อยู่แค่บุญที่เราทำอยู่เป็นทุนเท่านั้น บุญจึงจะเกิดผลสมบูรณ์อย่างที่ได้กล่าวมา

ได้แสดงธรรมกถาเรื่องบุญมาพอสมควรแก่เวลา ขออนุโมทนาคุณโยมทุก
ท่านอีกครั้งหนึ่ง ในการที่ได้มาปรารภเหตุการณ์หนึ่งแล้วมาร่วมกันทำบุญ

reach the latter, which refers to the pure kind of *puñña*: one that is free from desires, a pure kind out of a pure heart, free from *lobha* (greed), *dosa* (anger) and *moha* (delusion). It takes time to get rid of this habit, but do not give up. Keep trying and eventually *puñña* will clear you of it.

The most important kind of *puñña* is wisdom (*paññā*). The word *puñña* itself means cleaning your heart and gaining purity. Yet before you can reach that point, you have to arrive at wisdom. Then you can clean it with *vipassanā*. Thus, *puñña* and *paññā* go together, *puñña* and *paññā* join together. Obtaining the former leads to the latter. The perfect point of *puñña* is called *anopadika puñña*.

Let me stress the three acts of material giving (*dāna*, *sīla* and *bhāvanā*) again: *Dānamaya*, *Sīlamaya* and *Bhāvanāmaya*. The Buddha concluded his teaching saying, “*Puññameva so sikkheya*”, meaning “A person should learn about *puñña*.” That is, keep progressing, never stop and be contented merely with what you have gained, because that is just what you have to start with in order to reap the perfect results.

My Dhamma talk about *puñña* should be adequate for here and now. Once again, I would like to express my appreciation (*anumodanā*) for your *puññakaraṇa* here together.

